

ДИРЕКТОРАТ
ЦИВИЛНОГ
ВАЗДУХОПЛОВСТВА
РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

**ПОСТУПАК ИЗДАВАЊА
СЕРТИФИКАТА ВАЗДУХОПЛОВНОГ
ОПЕРАТЕРА
(ОСНОВНА ПРОВЕРА)**

На основу члана 84. Закона о ваздушном саобраћају („Службени гласник РС“, број 73/10, 57/11, 93/12, 45/15 и 65/15-др.закон), односно на основу АРО.ОПС.100 Правилника о јавном авио-превозу („Службени гласник РС“, број 110/14) Директорат издаје оператеру сертификат ваздухопловног оператера када утврди да оператер испуњава прописане услове за одређену делатност коју намерава да обавља. Сертификат ваздухопловног оператера издаје се оператеру који обавља јавни авио-превоз.

Поступак издавања сертификата ваздухопловног оператера се састоји из 5 фаза:

1. Преапликациона фаза;
2. Подношење захтева и почетне изјаве о усаглашености;
3. Преглед и оцена документације;
4. Провера и демонстрација;
5. Сертификација.

Преапликациона фаза

У преапликационој фази оператер који се интересује за стицање сертификата ваздухопловног оператера добија информације о поступку сертификације укључујући и информацију о документима која треба да достави уз захтев за издавање сертификата.

Да би оператер од Директората цивилног ваздухопловства Републике Србије добио детаљне информације о условима за стицање сертификата ваздухопловног оператера потребно је да достави попуњен образац писма о намери (образец **ДЦВ-ОПС-ОБ-709**). Образац се налази на интернет страни Директората у делу Оператери/образци.

У писму о намерама оператер треба да наведе податке о:

- планираној делатности (редован, ванредан, превоз путника, превоз робе и поште, хитан медицински превоз или обављање панорамских летова);
- намераваном датуму започињања обављања јавног авио-превоза;
- ваздухопловимаа које намерава да користи за обављање јавног авио-превоза;
- одговорном руководицу и одговорним лицима;
- планираном подручју у коме планира да обавља саобраћај;
- друге корисне информације које омогућавају ближе разумевање делатности коју планира да обавља.

Писмо о намерама потписује одговорно лице оператера или лице које га заступа (пуномоћник) и оверава се печатом фирме. У писму о намери може да буде наведено и лице које је одговорно лице у својству пуномоћника са његовим подацима (ЈМБГ, адреса и контакт телефон). За даље активности пуномоћника, по питању поднетог писма о намери, није потребно посебно овлашћење.

По пријему писма о намери Директорат цивилног ваздухопловства Републике Србије ће извршити процену достављеног документа и донети одлуку о томе да ли је писмо о намери прихватљиво или не.

Након доношења одлуке о прихватљивости писма о намери, Директорат ће позвати представнике оператера на састанак у просторије Директората. На састанку се представницима оператера саопштава да ли је писмо о намери прихватљиво или није. Том приликом се оператеру објашњавају евентуално разлози због којих писмо о намерама није прихватљиво чиме се оставља могућност оператеру да писмо о намери измени или допуни и поново га достави.

Ако је писмо о намери прихватљиво додатне теме састанка су:

- поступак сертификације (основне провере);
- опис захтева за издавање сертификата ваздухопловног оператера и прилога;
- грубо одређивање периода трајања поступка сертификације, с тим што наглашавамо да се тачније трајање поступка сертификације бити прецизније одређено тек након пријема захтева за издавање сертификата ваздухопловног оператера;
- документација коју је неопходно доставити уз захтев за издавање сертификата ваздухопловног оператера;
- друге теме које могу имати значаја на поступак сертификације.

Фаза подношења захтева

У фази оператер доставља захтев за издавање сертификата ваздухопловног оператера. Захтев се доставља Директорату цивилног ваздухопловства Републике Србије што је пре могуће, а најкасније 90 дана пре планираног почетка обављања делатности.

Захтев за издавање сертификата ваздухопловног оператера подноси се на обрасцу **ДЦВ-ОПС-ОБ-202** који се налази на званичној интернет страни Директората. Захтев потписује лице које заступа оператера и оверава га печатом.

Уз захтев се достављају следећа документа и докази:

- Решење Агенције за привредне регистре о регистрацији привредног субјекта;
- Приручник за управљање ваздухопловом (*AFM/POH*);
- Предлог оперативног приручника укључујући и листу минималне опреме за сваки ваздухоплов који оператер намерава да користи за обављање саобраћаја;
- Захтев за прихватање предложених одговорних лица са припадајућом документацијом (образац **ДЦВ-ОПС-ОБ-708**);
- Захтев за издавање предходне сагласности на закључење уговора о закупу ваздухоплова (образац **ДЦВ-ОПС-ОБ-700**) ако оператер није корисник ваздухоплова;
- Програм техничког одржавања за сваки тип ваздухоплова;
- Сликвито упутство за путнике за поступање у случају опасности (ако је примењиво);
- Приручник за обезбеђивање континуиране пловидбености (САМЕ приручник);
- Сопствени програм за обезбеђивање у ваздухопловству;
- Доказ о уплати таксе која је прописана Правилником висини накнада које се плаћају Директорату цивилног ваздухопловства Републике Србије;
- Доказ о уплати републичке административне таксе.

Подношење захтева за издавање сертификата ваздухопловног оператера подразумева да је:

- оператер упознат са прописима који се примењују на делатност јавног авио-превоза;
- да је спреман за свеобухватну проверу усаглашености са прописима;
- да је спреман да демонстрира обављање делатности врсте јавног авио-превоза за коју је поднео захтев.

Прихватљиво је да у време подношења захтева основ за коришћење ваздухоплова, уређаји и опрема, уговори са снабдевачима, закуп просторија, уговори о одржавању, поједини елементи програма обуке и провере и сл. нису у потпуности завршени. У том случају оператер мора да достави детаљан план у коме ће навести прихватљиве термине када ће документација и/или уговори који недостају бити достављени.

План активности је документ који садржи списак ставки, активности, програма и набавку ваздухоплова и/или опреме која мора да се набави или да буде спремна за основну проверу пре фазе провере и демонстрација. Овај план мора да садржи и оквирне датуме почетка

обуке оперативног особља (летачког, кабинског, диспечера, особља за одржавање..), датум спремности уређаја и објеката за одржавање, датум спремности ваздухоплова, датум спремности за показну вежбу евакуације ваздухоплова и показну вежбу принудног слатања на воду (ако је примењиво), датум извршавања показног лета и др. Ови датуми треба да имају логичан хронолошки след. Привремени план активности биће замењен у току ове фазе коначним планом спровођења који се заснива на реалном времену и расположивим људским ресурсима.

Ако је оператер поднео уредан захтев, потребну документацију и ако је правни статус оператера одговарајући Директорат цивилног ваздухопловства Републике Србије ће организовати састанак са представницима оператера. Састанку присуствују чланови тима Директората који су одређени да утврде да ли оператер испуњава услове за стицање сертификата ваздухопловног оператера и представници оператера. Сврха састанка је да се представницима оператера представе вођа тима, чланови тима и друга стручна лица и да се одговори на питања било које стране. Вођа тима ће на састанку саопштити евентуалне недостатке у самом захтеву, достављеним прилозима и прихватљивост захтева у односу на достављене прилоге. Представници оператера треба да предложе даљу динамику поступка основне провере коју Директорат у случају потребе коригује у зависности од расположивости чланова тима који су одређени да обаве проверу.

Фаза оцене документације

Циљ провере докумената и приручника је да се утврди да ли су процедуре и поступци који су у њима наведени у сагласности са прописима и да ли одговарају предложеним делатностима оператера.

У току фазе оцене документације врши се провера:

1. оперативног приручника, укључујући и листу минималне исправности опреме;
2. програм одржавања;
3. приручника за обезбеђивање континуиране пловидбености
4. сопственог програма за обезбеђивање у ваздухопловству;
5. достављене документације неопходне за прихватање одговорних лица;
6. сликовитог упутства за путнике за поступање у случају опасности;
7. самосталних процедура оператера (ако постоје).

Провера оперативног приручника, укључујући листу минималне исправности опреме:

Један од најбитнијих приручника који се проверава у овој фази је оперативни приручник оператера. Оперативни приручник представља документ којим се дефинишу дужности и одговорности оперативног особља и којим оператер обавља контролу над летовима које планира да обавља. Циљ прегледа оперативног приручника је потврда да исти садржи све потребне информације као и утврђивање усклађености његовог садржаја са прописима којима су регулише обављање делатности јавног авио-превоза. Ако оператер из оперативног приручника изоставио листу минималне исправности опреме и дао је као посебан документ тада се такав документ посебно проверава, али и даље чини саставни део оперативног приручника. Слично је и са описом система управљања који може да буде изостављен из оперативног приручника и дат као посебан приручник.

Оператер уз захтев за издавање сертификата ваздухопловног оператера доставља и листу усаглашености оперативног приручника са прописом којим се регулише обављање јавног авио-превоза (образац број **ДЦВ-ОПС-ОБ-204**).

Оперативни приручник треба да буде усаглашен са прописима и да садржи само оне информације које су потребне да би се летови обавили на прописан начин.

Осим провере усклађености оперативног приручника са прописима проверава се и:

- Тачност и свеукупност информација у приручнику;
- Читљивост и смисаоност информација и лакоћа са којом корисник приручника може да нађе потребну информацију;
- Поступак измене приручника који мора да буде у складу са процедуром за спровођење промена за које није потребно претходно одобрење.

Навођење сувишних информација у оперативни приручник може имати негативан утицај на безбедност летења као и изостављање битних података. Најважније је да је оперативно особље свесно да све што је написано у оперативном приручнику има за циљ усаглашавање са прописима, а да за крајњи циљ има безбедно коришћење ваздухоплова.

По завршетку прегледа оперативног приручника Директора оператеру доставља примедбе у облику закључка. Закључком се оператеру сугерише да изврши корекцију садржаја приручника и за то се одређује рок. Приликом набрајања примедби које треба да се коригују наводи се и извод из прописа са којим материјал из приручника није усаглашен.

Када оператер прими закључак са примедбама, треба да изврши измену садржаја оперативног приручника у наведеном року. Након извршене корекције оператер доставља само оне стране на којима је извршио промену садржаја при чему свака промена садржаја мора да буде јасно обележена (нпр. вертикална линија са десне или леве стране текста или на други начин). Напомињемо да нема потребе да се уписује датум на стране оперативног приручника, већ тек када се отклоне све примедбе вођа тима ће се договорити са оператером око датума који ће бити уписан на стране оперативног приручника.

Након отклоњених примедби оперативни приручник постаје прихватљив што значи да је усклађен са прописом који се односи на јавног авио-превоза.

Ради лакше провере листе минималне опреме оператер уз захтев за издавање сертификата ваздухопловног оператера треба да достави и листу усаглашености са одредбама CAT.IDE правилника којим је регулисано обављање јавног авио-превоза (образац **ДЦВ-ОПС-ОБ-710**). У наведеној листи усаглашености оператер треба да наведе уређаје и опрему која је уграђена у ваздухоплов који ће бити коришћен за обављање делатности.

Прихватање одговорних лица

Оператер, уз захтев за прихватање одговорних лица (образац **ДЦВ-ОПС-ОБ-708**), треба да достави радне биографије и другу потребну документацију потребну ради прихватања одговорних лица. Осим провере документације са кандидатом за одговорно лице Директорат ће обавити и разговор. Разговор се обавља са сваким кандидатом појединачно.

Провера сликовитог упутства за поступање у случају опасности

Ако је предложена делатност оператера јавни авио-превоз путника тада је оператер дужан да изради и достави Директорату сликовита упутства за путнике која садрже поступање у случају опасности. Сливовито упутство треба да одговара реалном стању на ваздухоплову и да буде усклађено са подацима из приручника произвођача ваздухоплова.

Ако Директорат приликом прегледа сликовитог упутства утврди да информације на упутству нису одговарајуће, о томе ће обавестити оператера у виду закључка који следи после фазе провере и демонстрација. У закључку се поред уочених одступања у току фазе провера и демонстрација наводи и чињеница да сликовито упутство за путнике није одговарајуће. Оператер је треба да измени упутства на сликовитиом упутству намењеном путницима, а на основу примедби из закључка.

Провера садржаја листе провере за претрагу ваздухоплова у случају бомбе или друге експлозивне направе

Оператер треба да пропише листу провере за поступак претраге ваздухоплова ради откривања бомбе или импровизоване експлозивне направе, ако се сумња на саботажу, као и за проверу ваздухоплова у циљу проналажења скривеног оружја, експлозива или других опасних направа. Листа провере треба да садржи и упутство са одговарајућим поступцима који се предузимају у случају да се у ваздухоплову пронађе бомба или други сумњиви предмет, као и податке о месту најмањег ризика које је дао произвођач ваздухоплова. Ова листа провере обично није саставни део оперативног приручника па се зато наводи да је потребно проверити и садржај који је наведен у самој листи.

Ако Директорат утврди да информације у листи провере за претрагу ваздухоплова нису одговарајуће, исте ће навести у закључку који следи после фазе провера и демонстрација. У закључку се поред уочених одступања у току фазе провера и демонстрација наводи и чињеница да листа провере за претрагу ваздухоплова није одговарајућа. На тај закључак оператер је дужан спроведе корективне мере пре издавања сертификата ваздухопловног оператера.

Провера сопственог програма за обезбеђивање у ваздухопловству

Националним програмом за обезбеђивање у ваздухопловству прописано је да авио-превозилац, у складу са истим сачини сопствени програм за обезбеђивање у ваздухопловству.

Провера самосталних процедура

Пропис којим је регулисан јавни авио-превоз налаже израду процедура које нису саставни део оперативног приручника већ се ради о самосталним процедурама. Једна од таквих процедура је и процедура за поступање са променама за које није потребно одобрење Директората. Ова процедура је једна од основних процедура јер од ње даље зависи правилно функционисање оператера у смислу промена које настају код оператера. Самосталне процедуре морају бити контролисани документи и чине саставни део документације за управљање.

Имајући у виду да оператер у свом захтеву наводи и овлашћења која су му потребна за обављање делатности (као што су летење у условима смањене видљивости или др.) Директорат ће извршити проверу испуњености услова за свако од тражених посебних овлашћења.

Фаза оцене документације се завршава формалним прихватањем садржаја и структуре оперативних приручника, одговорних лица и других приручника односно самосталних процедура. Тек након прихватања оперативног приручника може да се настави са фазом провера и демонстрација.

Фаза провере и демонстрација

Оператер мора, пре спровођења фазе провере и демонстрација, да примени процедуре на начин описан у систему оперативних приручника. Започињање са обуком је могуће тек након што је одобрен програм обуке наведен у оперативном приручнику део Д.

Демонстрација подразумева проверу примене утврђених процедура на начин како би се оне примењивале у реалним условима при обављању саобраћаја. Демонстрација се врши под надзором тима Директората. Демонстрација обухвата и показну вежбу евакуације ваздухоплова и поступке при слетању на воду (ако је то примењиво). Фаза демонстрације обухвата и процену опреме и пратећих уређаја и објеката за опслуживање ваздухоплова као и само одржавање ваздухоплова. У току фазе демонстрација и провера проверивачи процењују ефикасност политика оператера, начина рада, ефикасност процедура и упутстава

као што је описано у одобреним приручницима оператера и другим документима које је израдио оператер.

Иако су фазе процене документације и демонстрације разматране одвојено, оне у пракси могу да се у неким деловима преклапају или могу да се обављају истовремено, с тим да спровођење обука наведених у делу оперативног приручника који уређује обуке не сме да започне све док програми обуке нису одобрени.

Фаза провера и демонстрација обухвата провере:

1. Организације и инфраструктуре укључујући систем управљања;
2. Припреме лета и оперативне контрола која обухвата и чување документације;
3. Спровођење обука и провера;
4. Чување евиденција о спроведеним обукама и проверама;
5. Поступака евакуације ваздухоплова (показна вежба евакуације);
6. Поступака при принудном слетању на воду;
7. Показни лет;
8. Одржавање ваздухоплова.

Фаза провера и демонстрација подразумева проверу претходно наведених елемената и траје најмање 20 сати с тим да показни лет траје најмање 1 сат ако се ради о ваздухопловима чија је максимална маса на полетању до 5700 кг, односно најмање 2 сата ако се ради о ваздухопловима чија је максимална маса на полетању већа од 5700 кг. Показни лет обухвата проверу свих посебних овлашћења за које је оператер поднео захтев за упис у оперативну спецификацију.

У наставку је дат преглед најважнијих показних вежби којима присуствује тим Директората пре издавања сертификата ваздухопловног оператера. Списак провера није коначан тако да вођа тима може да донесе одлуку о проширењу обима провера и демонстрације.

Организација и инфраструктура укључујући и систем управљања

Пре издавања сертификата ваздухопловног оператера тим Директората треба да се увери да оператер има одговарајућу организацију. Ова провера обухвата:

- проверу управљачке структуре оператера са посебним освртом на линије одговорности и извештавања, део система управљања одређен ради праћења усклађености са стандардима као и део система управљања који се односи на уочавање опасности и управљање ризиком;
- надлежност одговорних лица;
- проверу људских ресурса оператера;
- проверу способности организационе јединице у којој се врши припрема лета и праћење лета;
- поступке који се примењују са циљем упознавања лица са оперативним приручником, изменама и допунама оперативног приручника као и додатним упутствима.

Провера инфраструктуре подразумева проверу објеката, уређаја и опреме за подршку на матичном аеродрому (просторије и средства за припрему и информисање посаде пред лет, канцеларијску опрему, средства комуникације и сл.)

Припрема лета и оперативна контрола

Овај део фазе провере и демонстрација обавља се из два дела. У првом делу симулира се припрема лета и спровођење поступака оперативне контроле.

Приликом симулиране припреме лета, утврђује се најмање:

- да ли ваздухопловни диспечер има лако доступан оперативни приручник;
- да ли познаје одредбе оперативног приручника, посебно оне које су неопходне за обављање послова ваздухопловног диспечера;

- да ли ваздухопловни диспечер располаже са подацима који се прослеђују служби трагања и спасавања;
- да ли ваздухопловни диспечер има увид у ваздухопловни интегрисани пакет, односно начин на који утврђује посебности које важе за аеродроме које ће користити оператер;
- да ли ваздухопловни диспечер има увид и да ли зна да користи листу минималне опреме посебно у оним деловима који имају утицаја на оперативни план лета и на израду документације о маси и положају тежишта ваздухоплова;
- да ли ваздухопловни диспечер припрема оперативни план лета, узимајући у обзир поступке и ограничења из оперативног приручника;
- да ли ваздухопловни диспечер врши израчунавање масе и положаја тежишта ваздухоплова, узимајући у обзир поступке и ограничења из оперативног приручника;
- да ли ваздухопловни диспечер врши прорачун потребног горива по процедурама из оперативног приручника и др.

Ако се у првом делу ове провере утврде нерегуларности тим Директората ће о томе обавестити оператера како би оператер спровео корективне мере пре другог дела провере припреме лета и оперативне контроле.

Други део припреме лета и оперативне контроле подразумева припрему лета за показни лет, тако да се ова провера комбинује са провером у лету. При припреми показног лета тим Директората треба да утврди да ли су корективне мере које је спровео оператер након првог дела припреме лета и оперативне контроле на симулираном лету спроведене на одговарајући начин.

Спровођење обука и провера, чување евиденција о спроведеним обукама и проверама

Обука коју спроводи или организује оператер и припрема које је учинио пре спровођења прелазне обуке и провере особља су од велике важности за процену оспособљености оператера.

Оператер треба да обавести тим Директората о планираним обукама и проверама. Обавештавање подразумева датум, време и место где ће се вршити прелазна обука ваздухопловног особља.

Након пријема обавештења о плану обуке, биће одређен члан тима Директората који ће посетити место које је пријављено као место на коме се спроводи прелазна обука и присуствовати истој. Циљ присуства на обуци је да се увери да се обука спроводи по одобреном програму обуке садржаном у оперативном приручнику. Такође, члан тима Директората ће извршити и процену оспособљености лица које спроводи обуку као и процену просторија у којима се спроводи обука укључујући и опремљеност тих просторија.

Ако оператер користи средства за обуку (или особље), који нису директно под контролом оператера, Директорат мора да се увери да су релевантна одобрења важећа и да ће обука бити у складу са потребама оператера и по прописаним процедурама оператера.

Битни елементи овог дела провере и демонстрације су:

- располагање довољним бројем лица која ће вршити обуке и провере наведене у оперативном приручнику;
- начин на који оператер врши планирање ресурса за потребе спровођења обука и провера;
- располагањем средствима потребним за прописане обуке и провере;
- провера прописаних циљева који би требало да се постигну на обукама и проверама и да ли оператер располаже системом којим ће се ти циљеви пратити.

Одржавање

Одговарајуће одржавање ваздухоплова, било да је уговорено са посебном организацијом или не, остаје одговорност оператера. Пре него што се изда сертификат ваздухопловног оператера, важно је да се обезбеди да је прописана ефикасна веза између летачке делатности и одржавања и да су обавезе одговарајућих одговорних лица адекватно описане у примењивим приручнику.

Чување евиденција

Директорат мора да се увери да је успостављен систем за чување евиденција о извршеним обукама и проверама, у циљу одговарајућег планирања посаде као и чување документације са лета. Посебну пажњу треба обратити на то да систем за праћење обука и провера мора имати функцију правовременог упозоравања на датуме истека важности дозвола, о одређеним проверама и другим ограничењима. Систем за праћење записа подразумева праћење:

- издавања дозвола, важност/истицање важности, система упозоравања;
- редовне и посебне обуке;
- вођење евиденције која се односи на радно време, време летења као и времена одмора.

У овом делу провере Директорат утврђује да ли је ваздухопловно особље одговарајуће оспособљено за безбедно обављање летова, што може да се утврди увидом у документацију сваког лица које ће обављати послове чланова посаде ваздухоплова као и послове ваздухопловног диспечера. Члан тима Директората треба да утврди да ли су сва лица успешно завршила прелазну обуку и да ли им је документација уредна као и да утврди да ли сва лица имају уредну дозволу летачког особља и уредно лекарско уверење.

Пре започињања реалних летова оператер мора да располаже подацима о оствареном налету свих лица којима ће доделити дужност без обзира да ли се ради о летачком или кабинском особљу.

Провера у лету

Провера у лету подразумева:

1. припрему лета (други део провере припреме лета и оперативне контроле)
2. припрему посаде пред лет,
3. показни лет,
4. оцену документације потребне за извршење лета.

Члан тима Директората мора да буде присутан при предполетном информисању посаде ваздухоплова. Том приликом члан тима проверава да ли су посади доступне просторије и средства за припрему за лет. Члан тима треба да се увери, да је оператер ускладио припрему лета са врстом летова које ће да обавља. Одговарајући начин припреме пре лета укључује:

- проверу расположивог простора за припрему летачке и кабинске посаде;
- материјал за припрему летачке и кабинске посаде (укључујући неопходне делове оперативног приручника);
- довољно време неопходно за информисање (брифинг)/припрему лета
- подршку за планирање лета
- адекватна комуникација са, на пример, одељењем за планирање лета, линијским одржавањем, диспечерском припремом лета, контролом летења и др;
- одговарајући превоз, где је неопходно.

При показном лету члан тима треба да се увери да посада ваздухоплова поступа у складу са одредбама оперативног приручника као и да је комплетна опрема у летачкој и путничкој кабини на предвиђеним местима, лако доступна члановима посаде и да је у исправном стању. Показни лет мора да буде такав да одражава реалну ситуацију што практично значи да се на показном лету морају налазити лица која имају улогу путника. Улогу путника могу да имају и лица запослена код оператера.

Навигациона опрема ваздухоплова се проверава у току провере у лету и чини њен саставни део. Такође је веома важно да се проверивач увери да су навигационе процедуре, програм обуке и искуство летачке посаде адекватни и релевантни предложеној структури рута.

Уобичајене ситуације које се могу применити на показном лету су;

1. скретање са руте на алтернативни аеродром из метеоролошких разлога или услед проблема везаних за одржавање ваздухоплова. Ако се ради о међународном ваздушном простору потребно је у делу *Remarks*, у АТЦ плану лета наведе следећи текст: „*DIVERSIONS FOR TRAINING PURPOSE MAY BE NECCESSARY*”. Додатно, препорука је да се приликом примене ове ситуације успостави телефонска веза са одговарајућим контролама летења пре започињања лета. Веома је важно да приликом скретања са руте чланови летачке посаде ваздухоплова у првој комуникацији обавесте контролу летења на следећи начин: „*WE ARE DIVERTING FOR A SIMULATED EMERGENCY THAT IS A PART OF TRAINING EXERCISE*“.
2. проблеми са МЕЈ односно *CDL* листом.
Овај сценарио има за циљ проверу чланова летачке посаде у смислу разумевања посебних оперативних ограничења као и проверу поступања по оперативним поступцима и поступцима одржавања оператера.
3. Проблеми у вези са перформансама ваздухоплова.
Овај сценарио подразумева проверу оспособљености летачких посада али и лица која раде на пословима оперативне контроле у вези познавања летних карактеристика ваздухоплова, поступака израде аеродромских анализа у смислу могућности ваздухоплова и примене других поступака које је развио оператер. Пример може да буде симулација неисправности система који спречава проклизавање на полетно-слетној стази при чему се врши слетање на контаминирану полетно-слетну стазу.
4. проблеми који су у вези са обезбеђивањем у ваздухопловству или који су у вези са превозом опасног терета. Циљ овог сценарија је провера познавања поступака садржаних у оперативном приручнику оператера секција А10 (обезбеђивање) или секција А9 (превоз опасног терета).
5. ситуација у вези са поступањем у случају ванредне ситуације.
Циљ ове ситуације је провера познавања поступака у случају опасности као и само поступање у таквим ситуацијама. Ово је уједно и провера поступка комуникације, одржавања али и другим оперативним могућностима. Примери ових сценарија су: симулирање отказа погонске групе (при чему се погонска група никако не сме гасити), симулирање поступака са путником коме је потребна хитна медицинска нега, симулација ватре у тоалету, симулација губитка притисака у кабини ваздухоплова, симулирање поступка у случају проблема са извлачењем односно увлачењем стајног трапа ваздухоплова или симулирање поступка у случају неисправне додатне погонске групе ваздухоплова с тим да предмет провере могу да буду и друге ситуације.
6. сценарио који се односи на безбедност путничке кабине.
Циљ овог сценарија је провера познавања поступака који се односе на одређења оператера у вези са путничким пртљагом који се уноси у путничку кабину, седење на излазима за напуштање ваздухоплова у случају опасности, онеспособљеност члана кабинске посаде да извршава додељене дужности, поступање са путником који пуши у путничкој кабини или у тоалету, поступање са путником који не поштује упутства члана кабинске посаде и поступање са путником који је под утицајем алкохола или других опојних средстава.

У току показног лета оператер је дужан да увери чланове тима Директората да испуњава услове за сва посебна овлашћења за које је поднео захтев, а које је описао у свом оперативном приручнику. При избору лета и дефинисања ситуације треба узети у обзир захтевана посебна овлашћења. Посебно овлашћење се не може уписати у сертификат ваздухопловног оператера ако оператер није демонстрирао испуњеност услова за упис тог одобрења.

Показна вежба евакуације из ваздухоплова

Оператер је дужан да сваком члану посаде додели дужност у случају опасности, коју треба да изврши приликом евакуације ваздухоплова. Поступак евакуације ваздухоплова мора да се заврши у року до 90 секунди при чему се у ваздухоплову у току показне вежбе мора налазити највећи број лица који може да се смести на седишта уграђена у путничку кабину ваздухоплова. Ако оператер планира коришћење више типова ваздухоплова тада показна вежба евакуације ваздухоплова мора да се уради за сваки тип ваздухоплова посебно. У показној вежби морају своја знања и вештине да покажу како чланови кабинске тако и летачка посада ваздухоплова.

Показна вежба евакуације ваздухоплова може да изостане само у случају да оператер поузданим аналитичким методама докаже члану тима Директората да испуњава прописане услове или да достави тиму проверивача податке о обављеним поступцима евакуације ваздухоплова коју је обавио други оператер (са истим бројем седишта) који одговара оном којег користи оператер и који има исте процедуре за поступање у случају опасности. Пре прихватања вежбе евакуације ваздухоплова потребно је извршити упоредну анализу поступака у случају опасности које је прописао оператер са поступцима у случају опасности које користи оператер који је дао потребне податке. Ако поступци у опасности нису идентични тада се добијени подаци од другог оператера не могу прихватити као одговарајући.

Приликом показне вежбе евакуације ваздухоплова проверивач бележи следеће податке:

- време потребно за отварање врата за излаз путника из ваздухоплова;
- време потребно за активирање и надувавање тобогана;
- време када се на тобогану појављује први путник који напушта ваздухоплов;
- време у коме први путник напушта ваздухоплов кроз крилни излаз;
- број путника који су напустили ваздухоплов кроз сваки излаз.

Поступци при принудном слетању на воду

Показна вежба принудног слетања на воду може да изостане само у случају да оператер поузданим аналитичким методама докаже проверивачу да испуњава прописане услове или да достави проверивачу податке о обављеним поступцима принудног слетања на воду које је спровео други оператер користећи исти тип авиона (са истим бројем седишта) који користи и оператер.

Приликом показне вежбе принудног слетања на воду проверивач бележи:

- време од почетка вежбе принудног слетања на воду до тренутка спремности сваког излаза или излаза за напуштање ваздухоплова у случају опасности;
- време када је сваки чамец спреман за употребу;
- време потребно за надувавање сваког чамца;
- време када су чамци укrcани свим путницима из ваздухоплова укључујући и чланове посаде ваздухоплова.

Након завршене фазе провера и демонстрација, израђује се извештај у виду закључка у којем се наводи рок до којег оператер треба да коригује уочене неправилности и да о свакој коригованој неправилности достави документацију којом доказује да је констатована неправилност коригована.

Фаза сертификације

Оператер је дужан да отклони све уочене неправилности и достави Директорату документацију којом доказује да су констатоване неправилности отклоњене.

Ако се утврди да спроведене корективне мере нису одговарајуће или да нису спроведене, вођа тима обавештава оператера и тражи да допуни корективне мере.

Ако тим утврди да оператер не испуњава прописане услове, припрема се решење којим се захтев оператера одбија.

Ако пак тим утврди да су испуњени услови и да су се стекли услови за издавање сертификата ваздухопловног оператера, вођа тима припрема решење којим се оператеру издаје сертификат ваздухопловног оператера.

Након припреме решења вођа тима припрема сертификат ваздухопловног оператера и оперативну спецификацију у који уписује сва овлашћења оператера.

Носилац сертификата ваздухопловног оператера одговоран је за сталну усаглашеност с прописима и да поступа у складу с његовим овлашћењима, ограничењима наведеним у оперативној спецификацији.